

Töögrupp III-2: Prostitutsioon

Ettekande teema: Prostitutsioon ja naistega kauplemine kui lahendamata probleem Eestis. Eesti riigi suutlikkus tõkestada ja ennetada prostitutsiooni ja naistega kauplemist

Pr Iris Pettai

Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi projektijuht

Nordic

COUNCIL OF MINISTERS

EESTI AVATUD ÜHISKONNA INSTITUUT

EESTI VABARIIGI SOTSIAALMINISTEERIUMI VÕRDÕIGUSLIKKUSE BÜROO

**PROSTITUTSIOON JA NAISTEGA KAUPLEMINE
KUI LAHENDAMATA PROBLEEM EESTIS**

**Eesti riigi suutlikkus tõkestada ja ennetada prostitutsiooni
ja naistega kauplemist**

Koostajad:

Iris Pettai

Helve Kase

Tallinn 2002

SAATEKS

Käesolev projekt valmis Põhja- ja Baltimaade ühiskampania “Against Trafficking in Women” raames. Projekti viis läbi Eesti Avatud Ühiskonna Instituut Eesti Vabariigi Sotsiaalministeeriumi tellimusel. Projekti finantseeris Põhjmaade Ministrite Nõukogu infobüroo.

Projekti eesmärgiks oli koostada infomaterjal, mis:

1. Võimaldaks kaardistada olukorda prostitutsiooni ja naistega kauplemise osas: prostitutsiooni ja naistega kauplemise levikust, vormidest ja võrgustikust Eestis.
2. Selgitada, milline on Eesti riigiametnike (politsei, piirivalve, välissaatkondade töötajad, juristid jne) valmisolek prostitutsiooni ja naistega kauplemist tõkestada ja ennetada.

Projekti raames viidi läbi viis originaaluuringut:

1. Noortega töötajate hinnangud prostitutsioonile.
2. Tallinna Politseitöötajate hinnangud prostitutsioonile ja naistekaubandusele.
3. Naiste vahendamine tööle väljaspoole Eestit.
4. Intiimteenindajaid vahendavad firmad.
5. Eesti riigiametnike ja valitsusväliste asutuste töötajate hinnangud võimalustele tõkestada prostitutsiooni ja naistekaubandust.

Käesolev infomaterjal on kokkuvõtlik ülevaade projekti tulemustest.

SISUKORD

	Lk.
Ülevaade prostitutsiooni levikust Eestis.	4
Noortega töötajate hinnangud prostitutsioonile.	7
Tallinna politseitöötajate hinnangud prostitutsioonile ja naistekaubandusele.	10
Naiste vahendamine tööle väljaspoole Eestit.	11
Intiimteenindajaid vahendavad firmad.	13
Eesti riigiametite ja valitsusväliste asutuste töötajate hinnangud võimalustele tõkestada prostitutsiooni ja naistekaubandust.	15
Naistega kaubitsemise juhtumid Eestis.	16
Rahvusvahelised ja Eestis kehtivad naistega kaubitsemist puudutavad kokkulepped.	19
Eestis kehtiv prostitutsiooni reguleeriv ja naistega kaubitsemist tõkestav seadusandlus.	22
Prostitutsiooni arengumudel Eestis.	23
Alused riikliku strateegia väljatöötamiseks tõkestamaks prostitutsiooni ja naistega kaubitsemist.	25

Ülevaade prostitutsiooni levikust Eestis.¹

Eestis ei ole prostitutsioon otseselt keelatud. Karistatav on prostitutsiooniteenuse vahendamine, alaealiste prostitutsioonile õhutamine ja prostitutsiooni tarbeks ruumide rentimine. Seega ei ole seadusevastane, kui prostituut ennast näitek füüsilisest isikust ettevõtjana registreerib. Tegelikuses sellist praktikat siiski ei ole ja prostitutsiooniäri on peitnud end muude tegevusalade, nagu majutus, toitlustus, striptiis, massaaž, saun, taha. Kuna suur osa prostitutsiooniärist toimub läbi vahendajate ja on seega keelatud, siis prostitutsiooni käibeid üldjuhul ametlikus aruandluses ei kajastata. Samuti on töäjõud mitteametlikult palgatud. Seega ei maksta sellelt käibelt ega töötasudelt makse ning sellisel juhul võib prostitutsiooniäris liikuvat raha nimetada “mustaks rahaks”. Käive teistelt teenustelt, mida osutatakse paralleelselt intiimteenustega, toitlustus, majutus, saun jms kajastub ilmselt suuremal või vähemal määral ametlikus käibes, kuna otstarbekam on sellises ettevõtluses olla käibemaksukohuslane, omada kauplemisluba ja vajalikke litsentse. Võib oletada, et nendes ettevõtetes on tegemist topeltraamatupidamisega.

Seksibisnessis tegutsejad.

Prostitutsioon on tihedalt põimunud teiste aladega, nagu hotellindus, toitlustus, transport, narkoäri, ajakirjandus. Integratsioon on mitmetasandiline ning eriseloolumine. Seksuaalteenust pakkuvates ettevõtetes töötavad tavaliselt baar ja saun ning asutust reklaamitakse kui hotelli, striptiisiklubi vms. Kuna prostitutsiooniäri on tulus, ei ole mõtet riskida ja vahele jääda alkoholimüügi litsentsi, kauplemisloa vm taolise dokumendi puudumisega. Seepärast on vastavat teneust pakkuvad ettevõtted ametlikult registreeritud kui majutus- toitlustus- või meelelahutusteenust pakkuvad ettevõtted. Hotellide ja baaridega seotus võib olla ka teine: ametlik ettevõtte lubab oma ruumides tegutseda teenusepakkujatel, saades sellest vaheltkasu. Transporditegevuse seotus prostitutsiooniga on tihe ning otsene: taksod toovad kliendid kohale, saades kliendi poolt teenuse pakkuja juures kulutatud rahast oma osa. Osad ettevõtted tegutsevad taksojuhtidega nii tihedas koostöös, et mingil muul moel kui taksoga ei olegi võimalik asutusse sattuda. Samas on asutused, mis ei tee üldse koostööd taksojuhtidega.

Prostitutsiooniäri seotus narkootikumidega on erinev. Kui paremad teenuse pakkujad püüavad hoida oma äri narkootikumidest vaba, siis viletsamates ja odavamates asutustes liigub narkootikume palju ja paljud teenindajad ehk prostituudid on narkosõltlased. Paremates majades tähendab narkootikumidega vahele jäämine prostituudile töökoha kaotamist.

Kuna prostitutsiooniteenuse pakkujad ei saa väga avalikult oma teenust reklaamida (tänaval, televisiooni-, raadioreklaam), siis peamiseks väljundkanaliteks on kuulutusteled, pornograafilised ajakirjad ja internet. Ka siin makstakse väljaannetele teatud summad, et vastav kuulutus ilmuks. Asutuse visiitkaarte, buklette jm reklaammaterjali levitatakse taksojuhtide, hotellide administraatorite ja turvameeste kaudu.

¹ Info pärineb politsei operatiivtöö materjalidest, politseiametnikega ja seksiäri ekspertidega läbiviidud süvaintervjuudest.

Prostitutsiooniäris on täheldatav sesoonsus – suvi on parem aeg teenuse pakkumiseks. Teenuste on suurem turismihooajal, kuna nõ suuremateks tarbijateks ehk klientideks, kes rohkem raha selle teenuse ostmiseks kulutavad, on turistid.

Lisaks otsestele teenuse osutjatele - prostituutidele - on prostitutsiooniäris hõivatud veel vahendajad ehk sutenöörid, kes nimetavad end turvameesteks, administraatoriteks, dispetšeriteks vms; taksojuhid, kes teevad koostööd ettevõtetega; ning omanikud. Bordellide arvu Tallinnas hinnatakse ligikaudu 50, mõningate hinnangute kohaselt ulkatub nende hulk paarisajani. Erinevad eksperdid on samuti hinnanud erinevalt prostituutide arvu. Kõige optimistlikumad hinnangud on alates 500 ja pessimistlikumad kuni 5000. Siia vahele mahuvad veel arvud 1500 – 3500. Kui arvestada, et ühel vahendajal on keskmiselt 20 prostituuti, saame vahendajate arvuks erinevate hinnangute järgi 25 kuni 75 või isegi kuni 250. Ühe prostituudi pealt võib teenida ka mitu vahendajat, kui näiteks hotelli vahendaja ostab tüdrukuid teiste vahendajate käest. Oma kindel hinnakiri on ka taksojuhtidel. Kõik taksojuhid teavad prostitutsiooniteenuse pakkujate asukohti ja võivad seega osaleda vahenduslülina kliendi ja teenusepakkujate vahel. Eristada võib veel prostituutide importööre ja eksportööre, kes teenivad prostituutide riiki sisse toomise ja välja viimise pealt. Kogu ärist saavad oma kindlad protsendid omanikud, kel on tavaliselt mitu taolist asutust. Prostitutsiooniturg on ära jaotatud. Paremajad on enamuses eestlaste käes. Korterites tegutsevad, telefoni teel tellitavad ärid on valdavalt vene rahvusest omanike käes. Lisaks tegutsevad mõned eesti naisterahvad iseseisvalt.

Prostitutsiooniäri peamiseks klientideks on turistid. Sellest tulenevalt on prostitutsiooniäri keskuseks Tallinn. Rohkemal või vähemal määral toimub tegevus ka Tartus, Narvas, Pärnus ja Haapsalus. Pärnus ja Haapsalus on äri ilmselt suuremalt jaolt seotud suvehooajaga, mil linnas liigub rohkesti turiste. Narva ja ka üldse Ida-Virumaa on paikkonnad, kust vahendajad käivad uusi teenindajaid värbamas. Mõningal määral tulevad Tallinna teenindajad ka Lõuna-Eestist ja teistest piirkondadest. Kuuks-paariks käivad siin teenimas tüdrukud Lätist, Leedust ja Venemaalt.

Teenuste pakkujate struktuur.

Teenuse pakkujaid võib liigitada järgmiselt:

I Organiseerunud tegevus.

1. Eliitbordellid (ca 5). Tallinnas tegutseb ligikaudu 5 eliitbordelli, mis pakuvad parimat teenust. Need on väga turvalised majad, paiknevad äärelinna (Pirita, Nõmme, Kakumäe) eramajades. Teenindatakse ainult turiste. Ühes vahetuses võib olla tööl 30-40 tüdrukut. Omanikud on peamiselt eestlased. Nendesse hotellidesse saab minna ainult taksoga, omapead turistid sinna ei satu. Taksojuhid võtavad iga kliendi tunni eest 500 krooni, sellele lisandub veel taksoarve. Seksuaalteenuse hinnad algavad 1000 kr/tund. Alkohoolil on suur juurdehindlus. Väljaspool maja ei teenindata. Raske on öelda, kas need asutused on registreeritud ka ametlikult või mitte ja milline osa käibest deklareeritakse ja milline mitte. Ebaselge on, kellelt eramuid renditakse, kas füüsilistelt või juriidilistelt isikutelt. Kuna kõikide nendes majades saab maksta ka magnetkaardiga, käib raha läbi panga ja seega peab neil olema ametlik arveldusarve.
2. Tavabordellid. Nimetus on tinglik. Selliseid maju võib nimetada ka “paremateks majadeks” või “normaalseteks majadeks”. Normaalseid maju on ca 15. Pakutava teenuse kvaliteet on üle keskmise, majad on samuti turvalised ja paiknevad nii äärelinna kui ka kesklinna piirkonnas. Tavaliselt on tegemist eramuga, mida kas omatakse või renditakse.

Kohal on korraga 10-15 prostituuti “kuumematel” päevadel ja kellaegadel ka rohkem. Teenuse hind on alates 1000 kr/tund. Ka nende majade puhul võtavad taksojuhid oma osa – 500 krooni kliendi tunni eest. Lisaks seksuaalteenusele pakutakse ka striptiisishowd, töötavad saun ja baar. Omanikud on peamiselt eestlased. Klientuuriks on suures osas turistid, kuid sissepääs ei ole päris keelatud ka kohalikele klientidele. Ka nendes majades saab maksta magnetkaardiga, mis viitab sellele, et mingi juriidiline isik peab olema asutuse taga. Asutused võivad olla registreeritud nii hotelli, baari kui lõbustusasutusena.

3. Paremad korterid. Hinna järgi võib eristada “paremaid kortereid”. Erinevate hinnangute järgi võib neid Tallinnas olla 30-50. Peamiselt on need vene keelt kõnelevate omanike ja teenindajatega. Asuvad kesklinnas, kesklinna läheduses, samuti võivad mõned üksikud asuda Koplis ja Lasnamäel. Kesklinnas on palju selliseid kortereid Narva mnt alguses ja Pärnu mnt kino Kosmos läheduses. Teenuse hind 300 – 350 krooni vahel, anaalseks on kaks korda kallim. Reklaamitakse kas massaaži teenust või ilusaid tüdrukuid. Ühes korteris on korraga kohal 3-5 tüdrukut. Kuna reklaamid on sarnased üksiküritajate omadega, on neid raske eristada. Sellistest korteritest tellitakse tüdrukuid koha peale, nende teenuseid kasutavad ilmselt ka suured hotellid. Selles grupis võib teenuse kvaliteet suuresti erineda. On kortereid, kus teenindatakse ka koha peal ja kortereid, mis on nii väikesed ja räpased, et kliente sinna tavaliselt sisse ei lasta. Selles seltskonnas on levinud ka narkootikumide tarbimine.
4. Kehvemad korterid (ca 10) ehk kasarmutüüpi asutused. Hinnatase sama, mis tänavaprostituutidel – minett 50 krooni, kontakt 100 krooni. Põhiliselt asuvad need korterid Koplis, mõni ka Lasnamäel ja on tõeliselt jubedad. Tegemist võib olla ühe kööktoaga, kus teenust osutatakse naridel. Neid kasutatakse ka trahvikohtadena paremates majades reegleid rikkunud tüdrukute karistamiseks. Neis võivad töötada ka allakäinud või eakad prostituudid. Nende kohtade klientuuri on raske ette kujutada. Omanikeks on vene keelt kõnelevad isikud, kellel võib olla ka muid hämaraid ärisid.
5. Hotellid. Suuremates hotellides toimub kahesugune tegevus. On hotelle, kus on oma prostituudid ja hotelle, kus vahendatakse korterfirmadest nõ püsikliendi hinnaga ostetud prostituute. Omad valvetüdrukud on kõigil suurematel hotellidel. Ühes suuremas hotellis töötab stabiilselt ca 20 tüdrukut. Iga tüdruk peab maksma kuus 40 000 krooni, et selles hotellis töötada. Kuidas ja kui palju ta sellele lisaks teenib, on tema enda otsustada. Keskmise suurusega hotellides toimub tihe vahendustegevus. Hinnad, millega hotellide administraatorid või turvamehed prostituute edasi müüvad, on väga suvalised. Ostuhinnaks 200 krooni tund.
6. Striptiisibaarid (5 – 10). Privaatstriptiisi hinnatase varieerub samas vahemikus, mis paremates korterites või tavabordellides. Sellele vaatamata on otstarbekas need asutused teistest eraldada, kuna nende kulude ja tulude struktuur on ilmselt erinev. Striptiisibaarid reklaamivad end striptiisibaaridena ja on selles mõttes avalikumad asutused kui eelpool loetletud. Neis toimuvad ka striptiisishowd, töötavad baarid ja saunad. Ühes striptiisiklubis olid sisustatus temaatilised saalid ning toimus kostüümide laenus. Sellistes asutustes väidetakse, et intiimteenusid ei osutata. Privaatstriptiisi nime all pakutav teenus võib aga selleks osutada. Teistest asutustest eristab selliseid klubisid veel ka see, et nad ei tee koostööd taksojuhtidega. Erinevalt teistest asutustest ei ole need avatud 24h vaid kindlatel kellaegadel.

II Üksiküritajad.

7. Korterid. Tüdrukud üürivad korteri (peamiselt kesklinnas, kuhu kliendiga koos tullaakse või kus klienti oodatakse). Korteris töötab tavaliselt 2-3 tüdrukut. Teenust osutatakse tavaliselt kindlatel kellaegadel, mitte 24h nagu organiseerunud ärid. Hinnaklassilt on sarnane organiseerunud korteritega, kuid kulude struktuuri poolest erinev, kuna puudub

vahendajatele makstav osa. Selliste teenuste pakkujate seas on suhteliselt palju eesti rahvusest teenindajaid. Ennast reklaamitakse kuulutuste lehtedes, pornoajakirjades ja internetis. Võimalik, et sellistel teenuseosutajatel on oma kindel püsiklientuur. Võrreldes organiseerunud tegutsejatega on nende osatähtsus siiski suhteliselt väike.

8. Massaaž. Väga paljud asutused reklaamivad end massaažiteenuse läbi. Viimasel ajal olevat kasvanud massaažitegijate hulk, kes ka tegelikkuses omavad vastavaid oskusi. Teenindajate arvu ja teeninduskoha poolest sarnanevad massaažitegijad korterites tegutsejatega – ühes korteris tegutseb 2-3 prostituuti. Kuna tegutsetakse iseseisvalt, puuduvad teenuse hinnas vahendajate osad. Täispakett koos massaažiga maksab 500 krooni tund, mis on kallim kui korterites tegutsejate hinnad. Nagu ka korterites tegutsevate üksiküritajate puhul, võib nendel olla väljakujunenud oma kindel klientuur, reklaamides nimetatakse ära püsikliendi hind.
9. Hotellid, baarid, restoranid, ööklubid. Võib arvata, et üksiküritajad tegutsevad mingil määral ka nendes asutustes, otsides endale kliente külastajate seast. Nende osatähtsus ei ole ilmselt võrreldes teiste tegutsejatega sedavõrd oluline. Seltskond, kes selliselt tegutseb, võib olla väga kirju nii kvaliteedilt kui hinnatasemelt. Kuna tegemist on iseseisvalt tegutsejatega, kes kellelegi vahendustasu ei maksa, sõltub hind kokkuleppest. Ilmselt on mingid hinnatasemed välja kujunenud, mis võivad sõltuda sellest, kus teenuse osutamine aset leiab, aas teenindaja või kliendi pinnal.
10. Tänav. Tänavaprostituutide hulk on teiste gruppidega võrreldes väga väike. Peamiselt tegutsevad nad Koplis, Sõle tänaval aga ka Viru tänav ja Harju mäe piirkonnas ning Sadama ümbruses. Teenust osutatakse näiteks kliendi autos, või mõnes tühjas, mahajäetud majas. Tänavaprostituudid tegutsevad iseseisvalt, ilma vahendajateta. Siinjuures tuleb ära märkida ka amatööridena tegutsevad prostituudid, kes saavad prostitueerimise eest ööbimiskoha, süüa, riideid ja natuke tasu. Siia gruppi kuuluvad ka naised, kes käivad näiteks Soomes lühimatkaudel ja pakkuvad seksteenuseid. Arusaadav on ka põhjus miks soovib eesti prostituut töötada üle lahe. Tunni hind, erinevalt Eestist kõigub 700-1000.- Soome marga vahel.

Noortega töötajate hinnangud prostitutsioonile.

2002 aasta septembris - oktoobris korraldas Eesti Naisuurimis- ja Teabekeskus koostöös Põhjamaade Ministrite Nõukogu infobürooga kolm seminari prostitutsiooni ja naistekaubanduse ennetamiseks. Seminarid leidsid aset Tallinnas, Pärnus ja Jõhvis. Koolitused olid suunatud noortega töötavatele spetsialistidele – pedagoogidele, psühholoogidele, kutsenõustajatele, huvijuhtidele, sotsiaaltöötajatele, politseinikele, kes oma töös igapäevaselt mõjutavad ja kujundavad noorte inimeste maailmapilti. Küsitluses osales ühtekokku 53 inimest üle kogu Eesti. Seminari avapäeval viidi koolitavate seas läbi ankeetküsitlus, mille teemadeks olid prostitutsioon ja sellega kaasnevad sotsiaalsed probleemid. Soovisime mõõta noortega töötavate inimeste arusaamu, hoiakuid ja suhtumist prostitutsiooni.

Ankeedis palusime vastajatel hinnata prostitutsiooni tekkepõhjuseid ja võimalusi probleemi lahendamiseks:

- Miks noor naine valib prostituudi ameti? Millised on need määravad tegurid, mis põhjustavad naiste prostitutsiooni?
- Kuidas tuleks suhtuda prostituutidesse, kas neid tuleks käsitleda ühiskonna ohvrite või pigem häbiplekina, mis kahjustab Eesti imidžit?

- Kas ja kuivõrd seonduvad prostitutsiooniga ühiskonnas levinud väärustunud väärtushinnangud ja sotsiaalsed probleemid?
- Kuidas tuleks suhtuda prostitutsiooni? Kas tegemist on ühiskonnaohtlikku väärnähtuse või ajaloolise paratamatusega?
- Kuidas võiks Eesti riik tulevikus prostitutsiooniprobleemi reguleerida?

Küsitluse eesmärgiks oli selgitada noorsootöötajate hinnanguid prostitutsiooni levikust Eestis:

1. Miks noortega töötajate hinnangul tüdrukud prostituutideks hakkavad? Kas see on nende vaba valik, või on siin oma osa ühiskondlikel teguritel?
2. Kas prostitutsioon on Eesti jaoks probleem? Kas nähakse prostitutsiooni negatiivseid tagajärgi ühiskonnale?
3. Millist poliitikat prostitutsiooni suhtes pooldatakse? Mida Eesti riigilt oodatakse?

Küsitluse tulemused võimaldavad teatud määral hinnata noorsootöötajate seisukohti prostitutsiooni küsimuses Eestis tervikuna.

Kokkuvõte küsitlustulemustest.

Küsitluse tulemusel võib väita, et noorsootöötajad on üsnagi kursis teguritega, mis noori naisi prostitutsioonile tõukavad:

- Narkosõltuvus. Paljud tüdrukud on eelnevalt narkomaanid. Et narkootikumide jaoks raha saada, tuleb hakata prostituutideks. Isegi kui tüdruk enne narkootikumide ei tarvitanud, muutub ta lõbutüdrukuna varem või hiljem narkomaaniks. Enamus naisi ei suudaks seda tööd muidu lihtsalt teha. Eriti veel, kui kiusatus samas käeulatuses. On ju suurem osa lõbumaju ühtlasi ka narkourkad.
- Raske majanduslik olukord. Enamik prostituute on pärit nõ ääremaadelt: Kirde-Eestist ja teistest majanduslikult vähemarenenud piirkondadest, kus on kõrge tööpuudus. See tähendab, et naisena on neil veelgi raskem tööd leida.
- Vastutus pereliikmete eest. Naine võib hakata prostituutideks sel põhjusel, et ta on oma lapse või mõne teise pereliikme ainus ülalpidaja.
- Lähedaste inimeste surve. Esineb juhtumeid, kus mõni pereliige – isa või elukaaslane avaldab survet või sunnib naist prostitutsioonile.
- Madal haridustase. Soovimatus ja tihti ka võimaluste puudumine õppida ja ennast täiendada, mis oluliselt piirab naise väljavaateid leida tööd.
- Madal enesehinnang. Paljud prostituudid on lapsepõlves olnud seksuaalse vägivalla – intsesti või pedofiilia ohvrid. Valdav enamus nendest naistest ei ole mitte kunagi saanud professionaalset psühholoogilist abi. Nende naiste enesehinnang on hävitatud, nad arvavad, et ei väärigi paremat saatust, et mehe ja naise seksuaalsuhted ongi midagi räpast. Siit edasi prostitutsioonini on juba väga lühike samm.

Eestis ja mujal maailmas korraldatud uuringud toovad välja veel järgmiseid põhjusi:

- Unistused paremast elust. Uute prostituutide värbamisvõtete hulka kuulub tüdruku ilu ülistamine ja kerge teenistuse pakkumine. Mõjutamisel on olulisel kohal roosilised tulevikuperspektiivid, mis on tabavalt sõnastatud ühes populaarses laulus: “ma teen sinust staari ja näitleja”. Tüdrukutele antakse ka lootusi abieluks mõne rikka kliendiga. Paraku lõpetab suurem osa prostituutidest narkomaanina ja nende elu ainus õnnelik juhus on vältida AIDSi.
- Tüdrukute traditsiooniline ehk nõ soorolliline kasvatus. Esmapilgul kõige ebatõenäolisem põhjus kuid vaadelgem seda lähemalt. Patriarhaalse maailmapildi järgi on naise elueesmärk meest teenida ja teenindada, hoolitseda mehe olme ja seksuaalvajaduste rahuldamise eest. Selisest mõtteviisist ei olegi prostitutsioonini väga suur samm. Kogu

vahe on selles, et abielus naine peab seda tegema ainult ühe mehe – oma abikaasa heaks, prostituut kõigi meeste heaks. Mõlemad täidavad tegelikult nõu naise esmast ülesannet.

- Prostitutsiooni soosiv õhkkond. Prostituudile kujundatakse järjepidevalt ja sihiteadlikult positiivset imidžit. Prostituut on otsekui missiooni kandja, kelle elueesmärgiks on lohutada ja rahuldada kõiki mehi: „Helista mulle, kui oled üksi jäänud...“.

Eeltoodu põhjal on prostitutsiooni hakatud käsitlema naistevastase vägivalda ühe liigina. Veelgi enam – prostitutsiooni määratletakse isegi kui kaasaegset orjapidamist. Prostituut ongi tegelikkuses väga tihti orja staatuses. Tal on raske pääseda sutenööri käest seni, kuni tal on veel kaubanduslikku väärtust. Naisi seotakse omaniku külge rahaliselt, narkosõltuvuse, ähvarduste ja otsese vägivallaga. Orjapidamise juurde kuulub lahutamatu osana orjakaubandus, et hankida töövõime kaotanud orjade asemele uusi ja nooremaid. Nii on ka prostitutsiooni otseseks tagajärjeks naistekaubandus. Arenenud riikides jääb üha vähemaks naisi, kes teenivad elatist seksteenuse pakkumisega. Ka on prostituudina töötamise aeg üldjuhul väga lühike, 5 kuni 10 aastat. See tähendab, et seksbisnes vajab pidevalt värsket tööjõudu. Prostituutideks värvatakse postkommunistlikest ja arengumaadest välismaale töölesoovivaid naisi, paljusid neist pettuse ja vägivallaga.

Prostitutsiooni on soodne pinnas kõige nõrgemate naiste gruppide seas, kelleks on vaesed; töötud; alaealised; kodakondsuseta vene rahvusest ja narkomaanid. Prostituudid alustavad tihti, olles veel alaealised. Paljud neist on tänavalapsed, kes tahvli šokolaadi eest valmis kõigeks. Kuna prostituudina töötamise aeg on lühike, vahetuvad pidevalt üha uued prostituutide põlvkonnad. Selline „töö“ jätab naise psüühikale, tihti ka füüsilisele tervisele jälje kogu eluks. Kui momendil on prostitutsiooniäris hõivatud mõningatel hinnangutel ligikaudu 5 000 naist Eestis, lisaks veel välismaal prostituutidena töötavad naised ja seksorjakaubanduse ohvrid, siis kes küll oskab öelda, kui palju eesti naisi iseseisvuse aastatel on prostitutsiooniäri hammasrataste vahelt läbi käinud? Kui palju neist suudab pärast tavaellu tagasi pöörduda, saada teistsugust tööd, luua täisväärtuslikku peret, kasvatada lastest terve psüühikaga, ühiskonnakõlbulikke kodanikke?

Noorsootöötajate küsitlus tõi välja ka rasked sotsiaalsed probleemid, mida seostatakse otseselt prostitutsiooniga:

- Narkomaania kiire võidukäik Eestis. Kuna enamus lõbumaju on ühtlasi narkourkad, on prostitutsioon üks olulisi narkomaania leviku allikaid.
- Suguhaigused, AIDSi levik. Kuna iga kolmas klient ei kasuta kondoomi, on otseselt ohustatud mitte ainult mehed vaid nende teised sekspartnerid kui ka seaduslikud abikaasad.
- Organiseeritud kuritegevuse kasv. Prostitutsioon on tihedalt seotud allilmaga. Prostitutsiooni näol on maailmas tegemist varimajanduse ühe kõige tulusama haruga mis narkootikumide ja relvade kõrval on allilma üks põhilisi tulutoojaid. Üha suurema kasumi saamiseks tuleb prostitutsiooni kõigi vahenditega kasvatada. Huvigrupid manipuleerivad osavalt ühiskondliku arvamusega. Nii esitatakse ka eesti meestele lõbumajas käimist kui elitaarse elulaadi osa. Naistele/abikaasadele sisendatakse aga, et seksiteenuse ostmine kuulub meheks olemise juurde, millega neil tuleb leppida.
- Suhtepeetused mehe ja naise vahel. Prostitutsioon ruineerib naise-abikaasa enesehinnangu, põhjustab abielupoolte võõrandumist, lõhub peresuhteid ja inimsuhteid, aidates sellega kaasa iibe langusele. Tasuliste seksteenuste ostmine kujundab meestes halvustavat suhtumist naistesse. Naises nähakse eelkõige mehe seksuaal- ja olmevajaduste rahuldajat, tarbeeset, kellel on ainult tarbimisväärtus – 300 krooni tund...

Kuigi noortega töötavad inimesed tajuvad prostitutsiooni ohtlikke tagajärgi kogu ühiskonnale, puudub neil selge nägemus, kuidas Eesti riik selle probleemiga edasi tegelema peaks. Arvamused jagunesid kolmeks. 39% pooldas seisukohta, et praegust seadusandlust pole vaja muuta. 32% toetas prostitutsiooni legaliseerimist, 29% pooldas nii klientide kui prostituutide karistamist. Vastandlikest arvamustest võib teha järelduse, et noorsootöötajad on vähe informeeritud prostitutsiooni reguleerimise võimalustest.

Tallinna politseitöötajate hinnangud prostitutsioonile ja naistekaubandusele.

2002 aasta kevadel korraldas Eesti Avatud Ühiskonna Instituut koostöös EV Sotsiaalministeeriumi võrdõiguslikkuse büroo ja Tallinna Politseiprefektuuriga pealinna politseinike hulgas küsitluse, mille teemadeks olid politsei probleemid kuriteoohvrite abistamisel, naistevastane vägivald, sealhulgas peres toimepandav vägivald ja prostitutsioon. Palusime vastajatel ekspertidena hinnata prostitutsiooni olukorda Tallinnas. Küsitluses osales kokku 103 politseinikku kõigist Tallinna politseiosakondadest. Küsimustikule prostitutsiooni ja naistekaubanduse kohta vastasid 96 politseitöötajat, nendest 52 patrullipolitseinikku, 35 konstaablit ja 9 uurijat.

Politseiuuringu eesmärgiks oli selgitada järgmist:

- Kui sageli Tallinna politsei prostitutsiooni ja naistekaubandusega kokku puutub?
- Milline on seksiaari võrgustik, kes on vahendajad?
- Milline on klientuur Eestis?
- Kas Eesti prostituute vahendatakse ka teistesse riikidesse?
- Millistesse riikidesse prostituute vahendatakse?

Kokkuvõte küsitlustulemustest.

Tallinnas on prostitutsiooni peamiseks levikukohaks eelkõige hotellid. Hotelliprostitutsioonil on pikaajalised traditsioonid. Oli ju Viru hotell juba nõukogude ajal nõ prostitutsiooni lipulaevaks. Oma tähtsuselt edestavad pealinna suuremad hotellid isegi spetsiaalseid lõbumaju. Prostituutide vahendamise tegelevad hotellide töötajad, eeskätt turvamahed ja administraatorid. Tihti on nad ka ise sutenöörideks või vahendavad omakorda teiste sutenööride – bordellide tüdrukuid. Lõbumajade kõrval tegelevad prostitutsiooniga ka paljud Tallinna lõbustus- ja teenindusasutused nagu massaažisalongid, striptiisi- ja toplessbaarid.

Sutenöörid ja bordelliomanikud kasutavad oma tegevuse tutvustamiseks peamiselt nn "taksoreklaami" – st jagavad neile oma visiitkaarte, asutuste aadresse, teenuste hinnakirju. Suurim Tallinnas seksteenuseid ostev kliendirühm on vastavalt juba traditsiooniliseks kujunenud arusaamale Soome turistid, kes täidavad ligikaudu poole kogu Eesti prostitutsiooniturust. Neljandiku seksuaalteenuste klientuurist moodustavad eesti elanikud, kelleks on eelkõige rahakad ärimehed. Nende seas on enam-vähem võrdselt nii eesti kui vene rahvusest mehi.

Ligikaudu 70% kõigist tegutsevatest prostituutidest on vanuses 16 – 25 aastat. Üle 30 aasta vanused naised on seksiturule alles jäänud kõigest 5-10%. Seega võib väita, et 30 eluaastat tähendab prostituudi jaoks nn. pensionipiiri. Ligikaudu 7% Tallinna prostituutidest on alaealised ehk vanuses 15 eluaastat ja nooremad. Siinjuures tundub kurioosumina fakt, et

seksuaalvahekord alaealisega on Eesti seaduste järgi kuritegu, nagu on kuritegu ka alaealise prostitutsioonile tõukamine. Lõbutüdraku töö juurde kuulub tihti nii tööandja kui kliendipoolne vägivald, mille suhtes on prostituudid täiesti kaitsetud. Tallinna politsei hinnangul on vägivalda kogenud vähemalt iga teine prostituudina töötav naine.

Prostituudina töötamise aeg on väga lühike (5, maksimaalselt 10 aastat). Sellest tingituna vajab seksuaalteenuste turg jätkuvalt uusi teenindajaid. Jätkuvalt on tegevuses ka nn "talendiotsijad". Eestis funktsioneerib hästi sissetöötatud tüdrukute värbamise süsteem. Tallinnast on saamas ka strateegiline transiitsõlm naiste ekspordil idast läände. Hoogustub tüdrukute import idapoolt – põhiliselt Venemaalt.

Oht langeda inimkaubanduse ohvriks on politsei hinnangul väga suur. Politseitöötajate arvates on inimkaubanduse näol tegemist kõige igapäevasema ja laialt levinud nähtusega. Samas ei ole Eestis kohtuni jõudnud ühtegi kriminaalasja prostitutsiooni vahendamise või inimkaubanduse kohta. Ka need vähesed juhtumid, mis politseisse ja avalikkuse ette jõuavad, on algatatud teistes riikides. Eesti naised on kaitsetud seksiäri vahendajate manipulatsiooni ees. Paljusid naisi meelitatakse pettusega välismaale tööle.

Riigi ja avaliku arvamuse ükskõiksus ja soovimatus tõkestada seksikaubanduse arengut soodustab igati seksiäri kiiret kasvu. Eestist on saamas edukas seksibisnessi maa:

- olemas on soliidne ja hästi sissetöötatud tugivõrgustik seksi vahendajatest.
- loodud on efektiivne rahvusvaheline koostöövõrgustik.
- Eestis valitsevate majanduslike ja sotsiaalsete tingimuste tõttu on tagatud uute prostituutide pidev juurdekasv.

Naiste vahendamine tööle väljaspool Eestit

Uuringu eesmärkideks oli välja selgitada järgmist:

1. Kui palju on Eestis firmasid, mis tegelevad tööjõu vahendusega teistesse riikidesse? Kui palju nendest tegutseb legaalselt ja omab litsentsi, palju on nn musti firmasid?
2. Milline on kontroll firmade tegevuse üle? Kas ja kellele peavad nad oma tegevuse üle aru andma?
3. Millistesse riikidesse ja kui palju naisi aastas tööle vahendatakse?
4. Kuidas töövahendusprotseduurid toimivad? Millised ohud naisi välismaal tööl olles varitsevad?
5. Milline on töövahendusfirmade roll naistega kauplemisel?
6. Kui hästi firmad oma välispartnereid tunnevad?
7. Millised on töövahendusfirmade soovitusel naistele, kuidas välismaale tööle minnes võimalikke ohte ennetada?
8. Milline peaks olema Eesti riigi roll töövahendusfirmade tegevuse kontrollimisel? Kuidas tulevikus situatsiooni paremini kontrolli alla saad?

Küsitluses osales 15 välismaale töövahendusega tegelevat firmat. Küsitlus viidi läbi telefoni intervjuu teel. Ühe intervjuu kestvus oli ca 30 min.

Kokkuvõte küsitlustulemustest.

- Eesti riigil puudub ülevaade, kui palju on töövahendamisega tegelevaid firmasid. Töövahendusega tegelevate firmade tegevust reguleerib Eestis tööturuteenuse seadus,

mille kohaselt kõik vastavad firmad peavad omama tegevuslitsentsi. Eestis tegeleb ametlikult tööjõu vahendusega 38 firmat. Tegelikuses on tööteenuse vahendamise tegelevaid firmasid ja üksiküritajaid palju kordi rohkem. 70-80% töövahendusfirmadest tegutseb illegaalselt, puudub litsents, ei maksta makse.

- Riigil puudub ülevaade töövahendusfirmade tegesussuundadest. Firmasid ei eristata selle järele, kas nad vahendavad tööjõudu Eestisse või välismaale. Ministeeriumi hinnangul tegelevad vähemalt 3 legaalsest 38st firmast tööjõu vahendamise teistesse riikidesse.
- Kultuurivahenduse sildi all vahendatakse tööjõudu. Litsentsi ei vaja Au pair ja keelekümbelusega tegelevad firmad, kuna nende tegevus kuulub mitte töö- vaid kultuurivahetuse valdkonda. Tegelikuses on ka nende firmade puhul tegemist tööjõu vahendusega, kuna välismaal olles saavad inimesed oma tegevuse eest palka, osutades ka lapsehoidmis- või majapidamisteenust.
- Nõuded litsentseeritavatele firmadele on puudulikud. Litsentseeritavalt firmadelt nõutakse asutamisdokumentide ja põhikirja olemasolu. Samuti kontrollitakse, ega firmadel ei ole maksuvõlga. Firmade põhikirja on formaalne ja ebamäärane. Sama firma võib vahendada paarikümne erineva eriala töötajaid. Tegevusloal pole kirjas ei firma E-posti aadressi ega kodulehekülge.
- Kontroll tööjõudu vahendavate litsentseeritud firmade tegevuse üle on puudulik. Töövahendusfirmade tegevust kontrollib praktiliselt ainult Sotsiaalministeerium, kuna tööjõu vahendamine on tema haldusalas. Kontrollitakse, kas firmade tegevus vastab nende põhikirjale ja on vastavuses tööturuteenuse seadusele. Riigipoolne kontroll väljendub praktiliselt ainult tegevuslitsentside väljastamises.
- Litsentseerimata firmade tegevuse üle puudub igasugune kontroll. Praegu kehtiva seaduse järgi – kui firmale pole väljastatud tegevuslitsentsi, siis järelikult pole seda firmat olemas. Mida pole olemas, seda ei saa ka kontrollida. Litsentsi mitteomavate firmadega peaks tegelema politsei. Tegelikuses reageerib ka politsei ainult siis, kui firma tegevuse kohta on politseile esitatud kaebus. Päevakorras on parandusettepanek vastavasse seadusesse, mis võimaldaks kontrollida ka litsentseerimata firmade tegevust.
- Illegaalsed töövahendusfirmad on väga mobiilsed, mis teeb raskeks nende jälitamise ja jälgimise. Uusi firmasid tekib ja kaob üleöö. Vahetatakse telefoninumbreid ja nimesilte.

Levinumad skeemid töövahendusfirma lühiajaliseks illegaalseks tegutsemiseks:

- Firma tegutseb paar nädalat või kuud, seejärel kaob ja ilmub mõne aja pärast uuesti välja juba uue nime, telefoninumbri all.
 - Üks firma tegutseb samaaegselt mitme erineva nime all, kusjuures isegi telefon on tihti üks ja seesama.
 - Firma tegutseb nn. projektipõhiselt – ühekordselt valmistab ette ja suunab välismaale kindla grupi inimesi. Mõne aja möödudes kordab sama operatsiooni uuesti.
 - Firmaga on võimalik saada kontakti ainult võõrkeelse kirja, foto, interneti vms kaudu.
-
- Mitte ükski Eestis tegutsev töövahendusfirma pole seni ilma jäänud oma tegevuslitsentsist. Samuti pole tuvastatud, et ühegi litsentseeritud firma tegevuses oleks olnud midagi ebaseaduslikku nagu näiteks prostituutide vahendamine teistesse riikidesse. Kaebusi firmade tegevuse kohta laekub äärmiselt harva, kuna inimesed kardavad, et kaebajad ei saa enam rohkem välismaal tööd.
 - Välismaale tööjõudu vahendavate firmade teenuste järele on suur nõudlus, mis kergendab libafirmade tegutsemist. Kõikidele soovijatele ei suudeta tööd leida, inimesed ootavad järjekorras.

- Välismaale töölesuunduvatel naistel pole praktiliselt võimalik kontrollida töövahendusfirma tasuta. Ainus, mida saab kontrollida, on tegevuslitsentsi olemasolu.
- Vahendusfirmale käib üle jõu jälgida vahendatud naise käekäiku piiri taga asuva tööandja juures. Suuremad firmad vahendavad aastas välismaale tööle kuni 500 naist.
- Eesti riigil puudub statistika selle kohta, kui palju inimesi vahendatakse aastas tööle teistesse riikidesse.
- Riigil puudub praktiliselt igasugune kontroll selle üle, mis Eesti tööjõuvahendamise turul tegelikult toimub.

Intiimteenindajaid vahendavad firmad.

2002. aasta sügisel korraldas Eesti Avatud Ühiskonna Instituut projekti “Prostitutsioon ja naistega kauplemine kui lahendamata probleem Eestis” raames telefoniküsitluse intiimteenindajaid vahendvatele firmadele. Firmad valiti välja juhusliku valiku põhimõttel, kasutades Eesti kuulutuselehtedes ja pornograafilistes ajakirjades avaldatud tööpakkumiskuulutusi.

Esimese sammuna koostati nimekiri telefoninumbritest, mis olid avaldatud ajalehtedes “Soov”, “Kuldne Börs”; ajakirjades “Maaja”, “Lilith”, “Tet-a-tet” ja samuti internetis. Algnimekirja valiti 60 tööpakkumist ajavahemikust jaanuar 2002 – novmeber 2002. Nimekirjas olid firmad, kes palkasid naisi tööle nii Eestisse kui teistesse riikidesse.

Tööpakkumised rühmitusid järgmiselt:

Firma tüüp	Näidiskuulutus
1. Lõbumajad	Kompleksivabad tüdrukud alates 18.a. saavad Tallinnas tasuvat tööd. Vajaduse korral anname elamispinna.
2. Kinnised klubid.	Kinnine klubi Tallinnas pakub tööd 18-35.a. kenadele neidudele klienditeenindajate, striptiisitaride ja topless-ettekandjatena. Garanteerime Teile elamispinna, hea sissetuleku ja turvalisuse.
3. Ööklubid, striptiisibaarid	18-28.a. naisterahvastele pakutakse tööd Itaalia ja Šveitsi ööklubides (tantsijad, showgirls). Korraldame ettevalmistuskursused.
4. Muud	Pakutakse erootikatööd Rootsis neidudele vanuses 17-25.a. Palk alates 100 000 krooni kuus, ilma vahendustasuta. Diskreetsus ja turvalisus garanteeritud. Pakume nägusatele naistele vanuses 20-30.a. tasuvat tööd Soomes. Elamispind ja turvalisus garanteeritud, soome keele oskus ei ole vajalik.

Alustades helistamist nimekirjas olevatel telefoninumbritel selgus, et kasutada saab vaid viimase kuu numbreid. Varasemad on annuleeritud, seda isegi nendel juhtudel, kui oli lisatud märkus: kuulutus ei aegu. Ka viimasel nädalal avaldatud telefoninumbritest olid helistamise hetkeks mitmed juba tühistatud. Lõplik nimekiri kahanes 24-numbrile, milledest pikk intervjuu õnnestus läbi viia 11ne tööpakkujaga, 3 andsid minimaalset infot, 1 katkestas peaaegu koheselt kõne. Küsitlusi viis läbi 6 intervjuerijat (2 sotsioloog, 1 psühholoog, 2 üliõpilast ja 1 showtantsijana töötanud naine). Intervjuerijatel tuli rolli siise elada ja esitleda endid töötajajana, kes soovisid töötada vastavalt kas bordellis, showtantsutrupis, toplessettekandjana vms. Intervjuus esitati ca 15 küsimust. Üks intervjuu kestis keskmiselt 15 minutit, pikemad 25-30 minutit.

Kokkuvõte küsitlustulemustest.

- Prostituutide vahendamise tegevus igapäevaselt ca 30 vahendusfirmat vaatamata sellele, et sutenöörlus on Eestis seadusandlusega keelatud. Kuulutuste arvu hinnates vahendatakse enam kui $\frac{3}{4}$ intiimteenuseid osutavatest naistest välismaale.
- Seksteenindajaid palkavatel telefonidel vastavad hea psühholoogilise ettevalmistusega naised või mehed. Välismaale vahendavad töjõudu enam naised. Ilmselt on eesmärgiks luua helistajatega turvaline ja usaldusväärne kontakt. Nad on vestluses ääretult sõbralikud, optimistlikud, säravad, energilised, abivalmid ja vastutulelikud. Kohanduvad maksimaalselt töösoovija poolt esitatud tingimuste ja tema eripäraga. Töötingimustega tutvuma kutsusid viis firmat, kes vahendavad tantsutüdrukuid, toplessettekandjaid. Ka üks korterbordell. Soliidsemad seksteenuseid vahendavad firmad eelistavad esimest silmast-silma tööintervjuud läbi viia neutraalsemal pinnal, nagu näiteks hubane kohvik.
- Tööotsijat kombitakse ja püütakse leida üles kõik tüdruku barjäärid ja kartused, et neid siis rahulikult ja veenvalt ületada.
- Eelneva kogemusega tööotsijatele eelistatakse pigem algajaid. Enam meeldivad kõhklevad ja kogenematud tüdrukud. Eriri, kui on ilmne, et tegelikult otsitakse prostituuti. Kogemusteta naised on lihtsamalt manipuleeritavad. Nad ei oska tingida ei töötingimuste ega töö tasustamise küsimustes.
- Erialaline haridus treenitus, tantsuoskus jne pole oluline. Seda kõike, ka suhtlemisoskust õpetatakse ettevalmistuskursustel või omandatakse kohapeal, töö käigus. Kuigi oluliseks ei peeta isegi naise välimust ega vanust.
- Tööotsijale jäetakse mulje, et ta asub tööle väga sõbralikku, avatud, üksteisest hoolivasse, teistesse inimestesse vastutustundlikult suhtuvasse kollektiivi. Värbajast võib tööotsijale saada parim sõbranna või sõber, keda võib kõiges usaldada, kes teab kõike, annab parimat nõu, ei jäta kunagi hätta, kellelt võib kõike küsida. See on inimene, kellele võib kindel olla, kes ei käituks kunagi tööd otsiva tüdruku julmalt ega jõhkralt.
- Tööotsijale antakse mõista, et töö on arendav, huvitav, palju võimalusi pakkuv. Peale hea teenistuse on võimalik tutvuda huvitavate kolleegidega, põnevate klientidega, tasuta reisida, maailma näha. Antakse mõista, et mõned naised kaovad vahel kuus-paariks seksiretkedele Euroopa kaunimatesse kohadesse. Tüdruku elu saab olema lausa seiklus põnevast filmist.
- Rõhutatakse, et töö ei ole raske ega muutu ülejõu käivaks. Valida võib sellise graafiku, mis lubab ülikoolis loengutel käia, kodus mehe ja laste eest hoolitseda, lemmikhobiga tegeleda jne.
- Naine ei pea oma tervise pärast muretsema, kuna kõik kliendid kasutavad kondoomi. Ei suguhaiguseid ega HI-viirust pole professionaalil praktiliselt võimalik saada.
- Tööpakkujad jagunevad kahte liiki. Ühed vahendajad tunnistavad praktiliselt kohe, et põhitööks on intiimtenuste osutamine. Helistajaid hämmastas prostitutsiooni vahendajate julge ja avameelne vestlus. Üldjuhul (eriti, kui tegemist oli vahendamise Eestis) ei varjatud, et tööd otsiva naise tegelik tulevane töö kujutab endast intiimteenuste pakkumist. Läbiv argument kõikides intervjuudes oli: elame vabal maal, igaüks võib oma kehaga teha, mis tahab. Miks mitte siis sellega natuke aega hästi raha teenida? Teised on üsnagi umbmäärased töö konkreetse sisu ja tingimuste kohta. Vastatakse puigeldes: eks näis, kõik selgub töö käigus, sõltub teie suhtlemisoskusest, oskusest kliendile meelegärgi olla jne. Sedalaadi ebamäärasus teeb tööotsija väga sõltuvaks tööandjast. Ta ei tea, mis teda ees ootab, millised on tema rahalised, õiguslikud, turvalisuse jms garantiid. Tegelikke garantiisid ei anta, sest reeglina mingeid töölepinguid kohalikes bordellides ei sõlmita või siis on need sama ebakonkreetsed ja mitmeti tõlgendatavad kui vahendajate jutt telefonis.
- Intiimteenuste vahendajaid häiris meedias käimasolev diskussioon prostitutsiooni ja naistega kauplemise üle. Küsimus, kas välismaale tööle sõites võib Eesti naine sattuda

seksiorjusse, tekitas nõrdimust. Kurdeti, et peaaegu iga tüdruk, kes tööd leida soovib, esitab samasuguse küsimuse. Veendi, et tegemist on absurdiga, olematu probleemiga, mille meedia on mingite üksikjuhtumite põhjal üles puhunud. Needki juhtusid hoopis teises riigis üsna ammu ega puuduta Eesti tüdrukuid. Nii Eesti kui riigid, kuhu naised tööle vahendatakse, on tsiviliseeritud riigid, enamusest neist kuulub Euroopa Liitu, kus on väga ranged seadused. Nende firma omakorda on väga pikaajaliste kogemustega, soliidne, korrektne. Tööotsija eest hoolitsetakse igati ja tema hea käekäigu eest nii Eestis kui välismaal kantakse pidevat hoolt.

Eesti riigiametite ja valitsusväliste asutuste töötajate hinnangud võimalustele tõkestada prostitutsiooni ja naistekaubandust

Käesoleva peatüki materjalid on koostatud Eesti riigiametnike ja valitsusväliste asutuste esindajatega läbiviidud ankeetküsitluse ja süvaintervjuude tulemuste põhjal. Küsitlus oli suunatud riigiteenistujatele ja spetsialistidele, kes oma igapäevatoos prostitutsiooni või naistekaubandusega kas siis otseselt või kaudselt kokku puutuvad. Käesolevas küsitluses olid hõlmatud Sotsiaal-, Sise-, Välis- ja Justiitsministeerium, Rahvusvaheline Migratsiooni Organisatsioon, Inimõiguste Teabekeskus, Aidsi Ennetuskeskus, ÜRO Rahvastikufond, Ohvriabi Nõukogu, Tallinna Laste Turvakeskus. Ühtekokku küsitleti 18 eri valdkondade spetsialisti, neist 12 riigiteenistujat.

Küsitletud jagunesid eri ametkondade vahel järgnevalt:

1. Siseministeerium	- 1
- politsei	- 3
- piirivalve	- 2
2. Välisministeerium	- 2
- välisaatkonnad	- 2
3. Justiitsministeerium	- 1
4. Sotsiaalministeerium	- 1
5. Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon	- 1
6. Inimõiguste Teabekeskus	- 1
7. Aidsi Ennetuskeskus	- 1
8. ÜRO Rahvastikufond	- 1
9. Ohvriabi Nõukogu	- 1
10. Tallinna Laste Turvakeskus	- 1

Küsitlus viidi läbi, kasutades kolme erinevat meetodit – silmast-silma intervjuu, telefoniintervjuu ja meiliküsitlus. Kasutati nii ankeet- kui ka süvaintervjuusid. Kuna ligikaudu pooled vastajatest avaldasid soovi jääda anonüümseteks, me küsitluses osalenud isikute nimesid välja ei too.

Küsitlusel olid järgmised eesmärgid:

1. Selgitada, kui võrd tõsiseks probleemiks peetakse prostitutsiooni ja naistega kauplemist;
2. Kas ja kui võrd tajutakse prostitutsiooni ja naistega kauplemisega kaasnevaid negatiivseid tagajärgi;
3. Kas iga ametkond (valitsusväline organisatsioon) näeb enda jaoks konkreetset rolli ja ülesandeid prostitutsiooni ja naistega kauplemise tõkestamisel;

4. Kui jah, siis kas on koostatud konkreetsed tegevuskavad, jaotatud ülesandeid, koolitatud spetsialistid jne.
5. Kas prostitutsioon on Eesti jaoks probleem? Kas nähakse prostitutsiooni negatiivseid tagajärgi ühiskonnale?
6. Millist poliitikat prostitutsiooni suhtes pooldatakse? Mida Eesti riigilt oodatakse?

Kokkuvõte küsitlustulemustest.

- Riigiametnikud on vähe informeeritud prostitutsioonist ja sellega kaasnevast naistekaubandusest. Puuduvad koolitusprogrammid, infomaterjalid. Kõige enam on informeeritud Sotsiaalministeeriumi ja Politseiametnikud.
- Riigiasutused, kelle töövaldkonda peaks otseselt kuuluma nii prostitutsiooni kui naistekaubanduse tõkestamine ja samuti ohvrite abistamine, ei näe selles tihti oma rolli. Nii näiteks ei kuulu Välisministeeriumi spetsialistide hinnangul naistekaubanduse tõkestamine nende asutuse töövaldkonda.
- Riigi suutlikkus on vähene abistamiseks seksiorjadeks müüdnud naisi. Puuduvad abiprogrammid ja spetsialistid nasite aitamiseks. Sellest annab selget tunnistust ohvrite pöördumine abi saamiseks mitte riigiasutuste vaid valitsusväliste organisatsioonide poole.
- Riigiametitel puudub huvi kujundada konkreetne ja täpne ülevaade ja andmebaasid prostitutsioonist ja naistekaubandusest – vahendajatest, prostituutide ja naistekaubanduse ohvrite arvust, allmaailma koostöövõrgustikust jne.
- Paljud ametkonnad ja institutsioonid, kes peaksid olema kaasatud prstitutsiooni tõkestamise, ei oma ülesandeid selles valdkonnas – Haridusministeerium, Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, Rahvastikuministeeriumi büroo, sotsiaalhoolekanne, Ohvriabi jt.
- Enamikel riiklikest institutsioonidest puuduvad konkreetsed tegevuskavad prostitutsiooni ja naistekaubanduse tõkestamiseks. Üheks erandiks on siin Keskkriminaalpolitsei, kelle tegevuskava näeb ette peamiselt rahvusvahelist koostööd.
- Riigil puudub huvi ja valmisolek tõkestada prostitutsiooni ja naistega kauplemist. Täiesti kasutamata on isegi need võimalused, mida pakub praegu kehtiv seadusandlus. Tagajärjeks on laialdlane ja suhteliselt avalik naiste vahendamine Eesti aga eelkõige välismaa seksibisnessisse.
- Prostitutsiooni probleemi lahendamise osas püsib juba aastaid ebamäärasus, kuna huvigrupid avaldavad periooditi väga tugevat survet prostitutsiooni legaliseerimiseks. Seni kuni puudub riigipoolne selge poliitiline otsus, ei stimuleeri ebamäärane olukord riigiameteid otsustavalt prostitutsioonig võitlema.
- Paljud riigiametnikud ja tippspetsialistid pooldavad prostitutsiooni legaliseerimist. Puudub autoriteetne vastasjõud, kes tõestaks legaliseerimise ohtlikkust. Siin oleks mõndagi võimalik ära teha valitsusvälistel organisatsioonidel, kelledest paljud toetavad prostitutsiooni reguleerimise Rootsi mudelit, ehk siis seksiteenuse ostmise kriminaliseerimist.

Naistega kaubitsemise juhtumid Eestis.

Eestis ei ole naistekaubanduse alast statistikat tehtud ning hetkel ei näi Eesti politsei, piirivalve ega muud vastavad ametiasutused sellest küsimusest huvitatud olevat. Samuti puuduvad meil valitsusvälised organisatsioonid, kes sellele probleemile keskenduksid. Siiski on Eesti 1999. aastal osalenud näiteks rahvusvahelises Euroopa Komisjoni STOP-programmi raames tehtud uuringus *"Building up a network for monitoring, analysing and combatting*

trafficking in women and children." Kahjuks on see uuring Eesti olusid suhteliselt pealiskaudselt kajastav ning seetõttu ei saa selle põhjal sügavamaid järeldusi teha.

Rahvusvahelise migratsiooniorganisatsiooni (IOM) hinnangul langeb Eestis inimkaubanduse ohvriks igal aastal 500 naist. Lääne - Euroopa, eeskätt Soome, Rootsi, aga ka Taani, Saksamaa, Islandi seksiturgu igal aastal täiendab keskmiselt kuni pool tuhat Eestist pärinevat tüdrukut. Enamasti otsitakse ohvreid ajalehekuulutuste peale või mõnele ajakirjanduse vahendusel tööd ostijale koju helistades. Selliste kuulutuste õnge lähevad just linnatüdrukud, kes on ilmeselt harjunud mõttega säravast kiirest karjäärist ja uutele seiklustele altimad.

Mõned naised teavad, et sihtpunktis asuvad nad tööle prostituutidena, mõned usuvad, et asuvad tööle ettekandjate, lapsehoidjate, koduabilistena ja avastavad pettuse alles siis kui nad on asunud elama bordelli või kui neid on tutvustatud oma esimesele kliendile. On teada juhtumeid, kus naised on välismaal olles röövitud ja jõuga sunnitud tööle prostituutidena. Sihtpunktis müüakse naised keskmiselt \$5000 - 20 000 eest kupeldaja omandiks.

Vaatamata sellele, et mõned naised teavad, et sihtpunktis asuvad nad tööle prostituutidena ei kujuta nad tihti ette kuivõrd nende õigusi rikkutakse. Nende passid võetakse kohe ära tööandja kätte. Nad sunnitakse jõuga töötama kohutavates tingimustes, teenistus on seejuures väga väike.

Need, kes ei taha teha koostööd allutatakse tööle ähvarduste, peksmiste ja vägivaldaga abil. Vastuhakuhimuliste naiste tahe murtakse neid kinni pidades, nälga jättes, füüsilist vägivalda tarvitades ja neid sadistlikult vägistades seni kuni nad kõigega nõus on. Neid hoitakse isoleeritult ja ei lubata lahkuda töölt enne kui leping on lõppenud ja vähemalt nenede lähetuskulud on tasa teenitud. Naised teavad, et põgenedes nad leitakse üles ja nad saavad karistada. Tihti saavad kupeldajad manipuleerida ja hirmutada neid nende illegaalse staatusega. Kätemaksu kartuses ei julge naised pöörduda abisaamiseks politseisse ega tunnistada kaubitsejate vastu.

Hoolimata riiklikust huvipuudusest ning tõsiasjast, et ametlikult meil inimkaubandusega probleeme pole (statistikas see ei kajastu), võib oletada, et see äri on Eestis suhteliselt elav. 1998. aastal oli Eestis registreeritud 5 inimkaubanduse juhtumit, nendest ainult üks oli seotud prostitutsiooni eesmärgil kauplemisega ning see puudutas kuskil 10 - 15 inimest. 1999. aastal registreeriti neli inimkaubanduse juhtumit, milledest üks oli seotud prostitutsiooni eesmärgil kauplemisega.

1999.aasta detsembri alguses vahistasid Piirivalveameti infoosakonna töötajad pärast pooleaastast uurimistööd kolm tartlast, kes tegelesid Eesti tüdrukute vahendamisega Saksamaale. Mehed avaldasid erinevates lehtedes kuulutusi "Tütarlastele pakutakse tasuvat tööd välismaal, helistada tel. x, Igor." Tasuva tööna pakkusid mehed tüdrukutele näiteks tantsijakohti, kuigi ei küsinud isegi nende tantsuoskuste kohta, piisas vaid foto saatmisest. Mehed rääkisid pakutavatest pudrumägedest ja suurest rahast. Samuti lubati muretseda kõik sõiduks vajalikud dokumendid. Tüdrukute töölesõidutamiseks oli kolm viisi: neiu, kel kõik dokumendid korras, viidi Tallinna ja Stockholmi kaudu Saksamaale. Need, kellel vabapääsu Saksamaale takistas hall pass või mõni muu probleem, said endale uhiuue Eesti passi ilma kodakondsuseksami ja sabasseismiseta: pass varastati, foto vahetati. Kui neiu dokumente ei õnnestunud korda ajada, peideti neiu auto pakiruumi asjade alla ja veeti üle piiri. Kõik neiud viidi Saksamaal Hamburgi. Seal teatati tüdrukutele, et tööle tuleb asuda prostituudina ning dokumente enne ei tagastata, kui on ületoimetajale ja vastuvõtjale teeninud kindla summa

raha. Kupeldajad seadsid neile karmid reeglid: teenindada tuleb kõiki etteantud kliente vastuvaidlematult ja nõutud raha pidi õigeaegselt üle andma. Reeglite rikkumise eest oli rahaline trahv 500 kuni 1000 DEMi. Iga kohale toimetatud neiu pealt said vahistatud tartlased 1000 DEMi, pluss vahendustasu tüdrukuid edasi kupeldanud saksalaselt. Autojuht, kes tüdrukuid üle piiri vedas, sai iga üleveetud neiu eest 2000 Eesti krooni.

Eestisse tagasi naasnud tüdrukud on häbistatud ja hirmunud, enamik meeste vastu tunnistusi andnud tüdrukutest on tunnistatud anonüümseteks tunnistajateks, paljud keelduvad ütluste andmisest, kuna kardavad. Paljusid juhtumeid ei õnnestugi tõendada, sest tüdrukuid ei leita üles ja tüdrukud ei ole nõus tunnistama.

Ajakirjandusse on imbutunud üksikuid smugeldamise juhtumeid, kus naised on välismaalt väärkohtlemise käest pääsenud. 2001. aasta aprillis ilmus Eesti Ekspressis ka lugu eestlasest Kristjan Jürnast, keda Hollandi politsei süüdistab naiste maale smugeldamises ja kupeldamises.² Samuti on ilmunud artikleid Tallinna lõbumajanduse kohta, kus kohalikud lõbumajanduse "eksperdid" nendivad paremate tüdrukute voolamist välismaale.³ 2002.a. märtsis ilmus Õhtulehes artikkel pealkirjaga "Hispaanias kadunud tüdrukuid otsib Interpol. Kolm kuud kadunud tüdrukute vanemad kardavad, et lapsed sunniti seksiorjusesse." Sama aasta maikuu luubis ilmunud artiklist "500 naist aastas"⁴ võib lugeda kahest inimkaubanduse juhtumist.

Naiste ja lastega kauplemine on üks suurimaid ja tulusamaid rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse harusid. Selles illegaalses äris liiguvad tohutud summad ning samas on see suhteliselt riskivaba tegevus. Naiste ja laste smugeldamine on väga raske kuritegu, sest see rikub inimõigusi ning paneb kahtluse alla demokraatliku õiguskorra. Inimkaubanduse lai levik annab tunnistust struktuuralsest soolisest ebavõrdsusest ning maailmas valitsevast suurtest majanduslikest probleemidest. Inimkaubanduse vastases tegevuse puhul on tähtis võidelda selle sügavamate põhjuste vastu. Näiteks luua naistele rohkem töö ja eneseteostuse võimalusi kodumaal, edendada võrdõiguslikkust vähendamaks naiste alaväärsustunnet ning teadvustamaks nende inimõigusi. Oluliseks aspektiks naistega smugeldamise võitluses on rahvusvaheline politsei- ja kohtuvõimude koostöö. Samuti tuleb riikidel tunnistada selle kuriteo tõsidust ning see oma ning rahvusvahelises seadusandluses kriminaliseerida. Lisaks sellele tuleb naisi kohelda ohvrite ja mitte kurjategijatena. See aitab kaasa nende inimväärikuse taastamisel ja tunnistuste saamisel kupeldajate ning omanike vastu.

Hoolimata tõsiasjast, et Eestis ei ole senini naistega kauplemisele ametlikult tähelepanu pööratud, võib mitmete märkide järgi oletada, et see äri on meilgi hästi arenenud ja elav. Naistekaubanduse levikust annavad aimu pidevalt ajakirjanduses nt kuulutustelehes Kuldne Börs ilmutavad töökuulutused. Näiteks ühes lehes ilmunud töökuulutustest tervelt 8 kutsusid neidusid ja naisi välismaale (Soome, Rootsi, Taani, Norra, Jaapan, Itaalia) tantsijateks, striptiisitarideks ja modellideks. Paar kuulutust ei täpsustanud tööd, kuid suure tõenäosusega on tegemist prostitutsiooniga, sest lubatakse väga kõrget palka, konfidentsiaalsust ja turvalisust.

Lisaks nimetatud kuulutustele ilmub veelgi rohkem tööbüroode ja mitteametlike vahendajate teateid, kes pakuvad legaalset või illegaalset tööd lapsehoidjatele, lisaks veel teenistust

² Mihkel Kärmas, "Väljasaatmise ootel", Eesti Ekspress 12. aprill 2001, <http://www.ekspress.ee/>

³ Tiina Jõgeda, **Lõbumajandus lõhkise küna ees**. Eesti Ekspress 28. Jaanuar 1999 Magnet, <http://www.ekspress.ee/>

⁴ Inga Uusmaa, Rain Uusen, "500 naist aastas", Luup nr 5 (144) mai 2002

hotellides, kauplustes ja taludes. Minimaalse tööajaga lubatakse maksimaalset palka, keele- ja tantsuoskust soovijatelt ei nõuta. Kõikvõimalike formaalsustega tüdrukut ei vaevata. Paberid ajab korda tööandja. Lihtsameelne idaeurooplane ei oska aimatagi, et suurte illusioonidega tööotsing lõpeb piiril, kus temalt mingil ettekäändel võetakse pass. Siis selgub, et töökohaks pole mitte baar või restoran vaid voodi. Sest tüdruk on Läände saamise eest oma heategijaile võlgu suure summa raha, mille tagasiteenimise kiireim tee käib läbi bordelli. Samas ei unusta kupeldaja tütarlapsele meenutamast, et politseist pole abi loota. Kui informeerid ametivõime, saab kogu kodumaale jäänud suguvõsa su elukommetest teada, kõlab ähvardus. Ja võib õnnetult auto alla jääda. Ja võimud saadavad välisriigi prostituudi niikuinii malt välja. Pole ju tüdrukul tihtipeale ette näidata ei elamis- ega tööluba. Pole passigi, seegi jäi võõrastesse kättesse.

Võib oletada, et "tänu" hästi arenenud seksitööstusele ja -turismile ei ole Eesti smugeldajatele ja nende ohvritele mitte ainult lähte-, vaid ka transiidi- ning võib-olla isegi sihtkohamaa.

Rahvusvahelised ja Eestis kehtivad naistega kaubitsemist puudutavad kokkulepped.

Hoolimata tõsiasjast, et inimkaubanduse kohta pole ühest definitsiooni ning iseäranis naiste ja lastega kauplemine seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil on alles viimasel ajal enneolematu ulatuse saavutanud, on mitmeid rahvusvahelisi kokkuleppeid, mis ühel või teisel viisil seda sätestavad. Nii mõnegi sellise leppega on ka Eesti Vabariik ühinenud. Siiski on vajadus efektiivsemate rahvusvaheliste lepete järele olemas ning Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, Euroopa Liit ja Euroopa Nõukogu on väljatöötamas või on nendes organisatsioonides juba hiljuti valminud vastavad dokumendid (mis küll hetkel veel ratifitseerimist ootavad). Mitmed rahvusvahelised inimkaubanduse kohta käivad lepped on siiski soovituslikud (näiteks Euroopa Nõukogu soovitused) ning seetõttu ei oma täit mõjujõudu. Hetkel kehtivad maailmas 5 inimsugeldamise või sellega seotud tegevuste kohta käivat rahvusvahelist kokkulepet, mis loodud peamiselt ajavahemikus 1900-1950.⁵

Nimetatud dokumentidest on Eesti liitunud rahvusvaheliste kokkulepetega "Valgete orjadega" kauplemise vastu võitlemiseks Pariis 18. maist 1904. (*International Arrangement for the suppression of the White Slave Traffic*) ja 4. maist 1910. aastast (*International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic*) ning konventsiooniga naiste ja lastega kauplemise vastu võitlemisest aastast (*International Convention for the Suppression of the traffic in women and children*) 30. septembrist 1921. aastast. Eesti ühines nende konventsioonidega samaaegselt 28. veebruaril 1930. Need lepingud kehtivad veel praegugi ning kohustus neid täita pole kadunud.

Järgnevalt on näidetena toodud väljavõtteid nimetatud lepetest. 1904. aasta "Valgete orjadega" kauplemise vastu võitlemise kokkuleppe artikkel 1. sätestab: "Iga lepinguosaline valitsus kohustub asutama või nimetama ametivõimu, kel ülesandeks koondada kõiki teateid naiste ja tütarlaste hankimise kohta liiderlikkudeks otstarveteks välismaale; sel ametivõimul peab õigus olema otsekoheks läbikäimiseks samasuguse asutusega igas teises lepinguosalisel riigis."⁶ Artikkel 2.: "Iga valitsus kohustub korraldama järelevalvet, eriti

⁵ Comm: 13

⁶ Riigi Teataja nr 1, 1930.

raudteejaamades, väljasõidu sadamates ja reisu kestvusel, liiderlikuks eluks määratud naiste ja tütarlaste saatjate ülesleidmiseks. Seks otstarbeks antakse vastavad juhtnöörid ametnikkudele ja kõigile teistele selleks õigustatud isikutele, et muretseda seaduslikkudes piirides kõiki teateid, mis võiksid juhtida kuriteolise kauplemise jälile."⁷ 6. artikkel on vägagi kohane tänaselgi päeval ja see kohustab lepingulisi valitsusi "...seaduslikkudes piirides ja niivõrd kui võimalik, pidama järelevalvet büroode või agentuuride üle, mille tegevus seisab naistele või tütarlastele välismaale kohakuulamise."⁸

1910. a konventsiooni 1. artikkel sõnab: "Karistuse alla langeb igäüks, kes teise kirgede rahuldamiseks alaealise naise või tütarlapse, isegi tema nõusolekul, liiderlikuks otstarbeks palkab, ära viib või meelitab, isegi kui üksikud teod, mis moodustavad süüteo koosseisu, on korda saadetud mitmes riigis."⁹ Artikkel 2. kinnitab 1. artiklis sätestatud ka täisealiste naiste ja tüdrukute puhul.*

Samuti on Eesti ühinenud mitmete rahvusvaheliste lepetega, mis ei käi küll otseselt inimkaubanduse kohta, kuid mida võib edukalt selle vastu kasutada. Näiteks 1991. aastal ühinesime ÜRO "Konventsiooniga igasuguse naistevastase diskrimineerimise kõrvaldamisest" (CEDAW). Selgituseks on järgnevalt toodud väljavõtteid sellest konventsioonist. Artikkel 6 kõlab järgnevalt: "Osavõtavad riigid rakendavad kõiki vastavaid meetmeid, kaasa arvatud seadusandlikke, et ära hoida igasugust naistega kauplemist ja naiste prostitutsiooni ekspluateerimist." Samuti sama konventsiooni 1. artiklit on võimalik kasutada smugeldamise vastu. See on järgnev: "Käesolevas konventsioonis tähendab mõiste "naiste diskrimineerimine" mis tahes vahede või erandite tegemist või piiranguid soo alusel, mille eesmärgiks on mitte tunnistada naiste inimõigusi ja põhivabadusi või tunnistada neid meestega võrreldes vähem. Samuti olukord, kus naistel on vähem võimalusi või puuduvad võimalused kasutada või realiseerida inimõigusi ja põhivabadusi poliitikas, majanduses, sotsiaal-, kultuuri-, tsiviil- või mis tahes muus valdkonnas meeste ja naiste võrdõiguslikkuse alusel, olenemata nende perekonnaseisust."

Nagu eelpool selgus, on lisaks naistega kaubitsemisele väga tõsine probleem ka laste smugeldamine. Selle kuriteo vastu võib kasutada rahvusvahelist "Laste õiguste konventsiooni", millega Eesti Vabariik on ühinenud. Näiteks sisaldab nimetatud konventsiooni 11. artikkel järgmist: "Osalejad riigid (s.o. Eesti) peavad laste ebaseadusliku transportimise ning kellegi omandusse üle andmise (*transfer*) ja nende jäävalt välismaale viimise vastu kasutusele võtma meetmeid." Lisaks sellele 19. artikkel: "Osalejad riigid peavad kasutama kõiki kohaseid õiguslaseid, administratiivseid, ühiskondlikke ja haridusalaseid meetmeid, et kaitsta last igasuguse kehalise ja vaimse vägivalla, vigastuste, kuritarvitamise, hooletusse jätmise ja hoolimatu käitumise ning väärkohtlemise eest. Samuti tuleb last kaitsta ekspluateerimise, sealhulgas seksuaalse ärakasutamise eest ka siis, kui lapsel on vanem(ad), legaalne hooldaja või mõne muu tema eest hoolitsev ja vastutav isik." Ka 21. artikkel on oluline: "Tuleb kasutada kõiki meetmeid kindlustamiseks, et rahvusvahelise adopteerimise korral ei saa keegi ebaseaduslikku tulu." Samuti 34. artikkel: "Osalejad riigid kohustuvad last kaitsma igasuguse seksuaalse ekspluateerimise ja kuritarvitamise eest. Selleks peavad nad rakendama kõiki sobilikke riiklike, kahe- ja mitmepoolseid meetmeid." Viimaseks näiteks "Laste õiguste konventsioonist" olgu toodud 35. artikkel: "Osalejad riigid peavad kasutama

⁷ Riigi Teataja nr 1, 1930.

⁸ Riigi Teataja nr 1, 1930.

⁹ Riigi Teataja nr 1, 1930.

* Täisealisus on selles dokumendis sätestatud 21. eluaastaga.

kõiki riiklikke, kahe- ja mitmepoolseid meetmeid vältimaks laste röövimist, müümist ja smugeldamist ükskõik millisel põhjusel ja vormis."

Samuti on Eesti ühinenud Euroopa Nõukogu inimõiguste konventsiooniga, mida saab kasutada inimäri vastu. Selle lepingu 3. artikkel sõnab järgmist: "Kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada." Artikkel 4 aga keelab orjuse ja inimese orjuses pidamise. Konventsiooni 14. artikkel: "Käesolevas konventsioonis sätestatud õiguste ja vabaduste kasutamine tagatakse ilma mingi diskrimineerimiseta selliste tunnuste alusel nagu sugu, rass, nahavärvus, keel, usutunnistus, poliitilised või muud veendumused, rahvuslik või sotsiaalne päritolu, rahvusvähemusse kuuluvus, varanduslik, sünni- või muu seisund."

Euroopa Nõukogu soovitused ei ole iseenesest siduvad, kuid nende järgmine peaks liikmesmaadele olema heaks tavaks. Järgnevalt on toodud väljavõtteid kahest seesugusest soovituselt, mida Eesti peaks järgima. Esiteks Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus R (91) 11 liikmesriikidele (s.h. Eestile) seksuaalse ekspluateerimise, pornograafia, laste ning alaealiste (*young adults*) kohta. Selles dokumendis on loetletud meetmed, mida liikmesriik peaks laste ja alaealiste seksuaalse ekspluateerimise vältimiseks rakendama.

Otseselt inimkaubanduse kohta käivatest meetmetest on nimetatud rahvusvahelise koostöö tarvidust laste kasutamise vältimiseks pornograafiliste teoste loomisel (B. art. 2). Järevalvet tuleks teostada tutvumisagentuuride ja adopteerimisbüroode üle, kontrollimaks laste ja alaealiste liikumist riigi siseselt ja välismaale, vältimaks nende võimalikku sattumist prostitutsiooni või teistsuguste seksuaalse ekspluateerimise vormide ohvriks (D art.1). migratsiooni ametnikud ja piirivalve peaksid tõhustama järevalvet laste ja alaealiste üle, kes reisivad välismaale ilma oma vanemate või hooldajata, et tuvastada võimalikke lastega kauplemise juhtumeid (D. art. 2). Samuti on selles dokumendis loetletud mitmed rahvusvahelised laste ja alaealistega kauplemise vastased lepped, millega liikmesriigid peaksid ühinema. Mõnede nimetatud kokkulepetest pole Eesti Vabariik ühinenud.

Teine Euroopa Nõukogu dokument, nimelt Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus R (2000) 11 sätestab liikmesriikidele soovitavad meetmed seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil inimkaubanduse vastase tegevuse kohta (*Recommendation of the Committee of Ministers to member states on action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation*). Selles soovitusel on loetletud kõik eelpool nimetatud riikliku ja rahvusvahelise tasandi inimkaubanduse vastaste võitluse meetmed.

2000. aasta lõpul valmis ÜRO rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastane konventsioon, millel üks lisaprotokoll inimeste ning eriti naiste ja laste smugeldamise takistamisest, vältimisest ja karistamisest. Eesti kirjutas kohe konventsioonile alla, kuid mitte nimetatud protokollile inimkaubanduse kohta.¹⁰ Hetkel ootab see konventsioon ratifitseerimist. Tulevikus peaks aga Eesti kindlasti alla kirjutama ka inimkaubanduse vastasele protokollile, kui soovitakse tõhusalt selle vastu võidelda.

¹⁰ http://www.odccp.org/adhoc/crime/crime_cicp_convention_signature.pdf United Nations Convention against transnational organized crime and the protocols thereto signatures Tuesday, 12 December to Friday, 15 December 2000

Eestis kehtiv prostitutsiooni reguleeriv ja naistega kaubitsemist tõkestav seadusandlus.

Euroopa Nõukogu liikmesriikides on prostitutsiooni suhtumine erinev. Mõnedes riikides on tegu “keelustamisega”¹¹, mis tähendab, et prostitutsioon on keelatud ja kliente karistatakse samuti. Teistes riikides kasutatakse süsteeme, mida võiks tinglikult nimetada seadustatuseks¹² või regulatsioonismiks¹³, mis sisaldab mõtet, et täisealise isiku prostitutiivse tegevuse ärakasutamine ei ole karistatav. Samuti võib ühe liigina välja tuua abolitsionistliku¹⁴ süsteemi, kus prostitutsioon ei ole kuritegu, kuid selle ärakasutamine on. Esimese süsteemi ainsa näitena võib tuua Moldova, kus professionaalne (kuid mitte juhuslik) prostitutsioon on ebaseaduslik. Rootsis on keelatud seksuaalteenuste ostmine, Prantsusmaal ainult alaealistelt seksuaalteenuse ostmine. Prostitutsioon on legaliseeritud Hollandis.¹⁵ Legaliseerimine tähendab sisuliselt seda, et prostitutsioonile antakse sama staatus kui ükskõik millisele muule tegevusalale. Seeläbi antakse prostitueerivatele isikutele juurdepääs sotsiaalkindlustusele ja tervishoiule, reguleeritakse nende töötamise kohta, töötingimusi jne.¹⁶

Lääne-Euroopa riikides ei ole veel inimsmugeldamise alast seadusandlust ühtlustatud ning riikides valitseb selles osas erinev olukord. Näiteks ei ole kõikides Euroopa Liidu riikides inimkaubandus veel kriminaalne, kõik riigid ei ole ka vastavaid rahvusvahelisi leppeid ratifitseerinud. Kõige paremini on vastavasisuline seadusandlus ja inimkaubanduse vastane võitlus arenenud nendes riikides, kus see kõige suuremaks probleemiks - Saksamaal ja Taanis, kuis on selle probleemi olemust Euroopas kõige paremini mõistetud ning vastavaid meetmeid vastu võetud.

Holland on riik, kus esimesena kaasaegses Euroopas hakati prostitutsiooni tunnustama tööna. Rootsis on seksuaalteenuste müümine lubatud, kuid ostmine keelatud.

Allpool vaatleme, millised sätted reguleerivad prostitutsiooni Eestis.

2002. aasta 1. septembrist jõustunud karistusseadustiku 11. peatüki, Süüteod perekonna ja alaealise vastu, teine jagu reguleerib süütegusid alaealise vastu.¹⁷ § 175 kohaselt on noorema kui kaheksateistaastase isiku mõjutamine ahvatlemise, ähvardamise või muu teoga karistatav rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega. Seda juhul, kui lisaks alaealise prostitutsioonile kallutamisele, ei ole tegemist lisaks ka orjastamise¹⁸ või suguhühendusele

¹¹ Inglise keeles: prohibitionism

¹² Inglise keeles: legalism

¹³ Inglise keeles: regulationism

¹⁴ Inglise keeles: abolitionism

¹⁵ Euroopa Nõukogu seni veel avaldamata materjal: Group of specialists on the impact of the use of new information technologies on trafficking for the purpose of sexual exploitation in human beings for the purpose of sexual exploitation. Final report. 2002

¹⁶ Andrew Cockayne; Prostitution and Sexual Exploitation in The European Union; Internetis kättesaadav aadressil www.ex.ac.uk/politics/pol_data/undergrad/aac

¹⁷ § 175. Alaealise prostitutsioonile kallutamine. Ahvatlemise, ähvardamise või muu teoga noorema kui kaheksateistaastase isiku mõjutamise eest alustama või jätkama prostitutsiooniga tegelemist, kui puudub käesoleva seadustiku §-des 133 ja 143 sätestatud süüteoüksuses, - karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

¹⁸ § 133. Orjastamine (1) Vägivalla või pettusega inimese asetamise eest olukorda, kus ta oli sunnitud oma tahte vastaselt kellegi teise kasuks töötama või täitma muid kohustusi, samuti inimese sellises olukorras hoidmise eest - karistatakse ühe- kuni viieaastase vangistusega. (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud: 1) kahe või enama isiku suhtes või 2) noorema kui kaheksateistaastase isiku suhtes, - karistatakse kolme- kuni kaheksateistaastase vangistusega.

sundimisega¹⁹. Samuti on karistatav alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine vahendamise, ruumi kasutada andmisega või muul viisil.

Karistusseadustiku 16. peatüki, mis käsitleb avaliku rahu vastaseid süütegusid, 2. jaos reguleeritakse avaliku korra vastaseid süütegusid, millest üks on § 268 kohaselt ebaseadusliku tegevuse võimaldamine ja prostitutsiooni vahendamine.²⁰ Selle paragrahvi alusel on võimalik prostitutsiooniks ruumi kasutada andmise ning prostitutsiooni vahendamise eest karistada rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega. Samuti on lubatud kohtul kohaldada lisakaristusena varalist karistust, mille summa suurus võib ulatuda süüdimõistetu kogu vara väärtuseni.²¹ Tähelepanu väärrib asjaolu, et laiendava tõlgendamise korral paragrahvi pealkirjast lähtudes on prostitutsiooniks ruumi kasutada andmine ebaseadusliku tegevuse võimaldamine. Seega võiks seda sätet tõlgendada ka nii, et prostitutsioon on karistusseadustiku kohaselt ebaseaduslik. Samas on oluline märkida, et enamtunnustatud tõlgendus on siiski pigem kitsendav ning taolist lähenemist ette ei näe, mistõttu ei ole Eestis keelatud prostitutsioon, mis seisneb isiku poolt tema enese ruumides seksuaalteenuse osutamises raha eest. Viimase kasuks räägib ka asjaolu, et karistusseadustikus puudub eraldi selgesõnaline säte, mis prostitutsiooni keelustaks.

Vastavalt reklaamiseaduse artikkel 20 on prostitutsiooni reklaam keelatud.²²

Prostitutsiooni arengumudel Eestis.

Prostitutsiooni arengu Eestis võib jaotada nelja etappi (vt joonis):

I etapp: 1989 – 1990.

Piiratud ulatusega prostitutsioon. Tekivad esimesed bordellid ja korterfirmad.

Nõudlus prostituutidele on veel vähene kuna nõukogude tavainimene polnud müüdava seksiga kokku puutunud. Ametlikult Nõukogude Liidus prostitutsiooni ei eksisteerinud, mitteametlikult oli see kättesaadav ainult parteiladvikule ja turistidele kapitalistlikust läänest. Esialgu on Eesti inimeste suhtumine prostitutsiooni veel küllaltki hukkamõistev ja prostitutsioon avalikkuse eest varjatud.

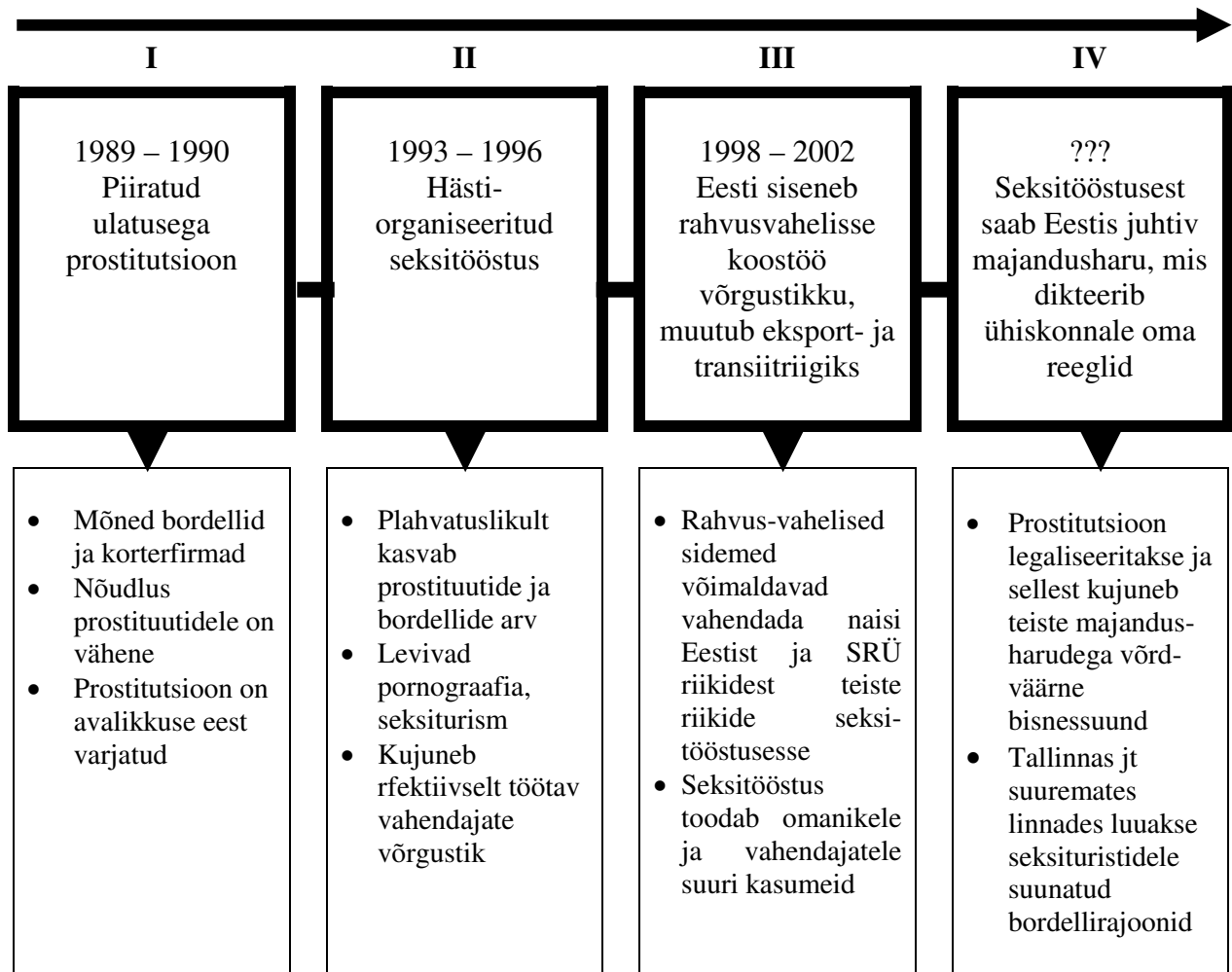
¹⁹ § 143. **Suguühendusele sundimine** (1) Inimese tahte vastaselt temaga suguühendusse astumise eest, ära kasutades kannatanu sõltuvust süüdlasest, kui puudub käesoleva seadustiku §-s 141 sätestatud vägivald või seisund, milles inimene ei olnud võimeline vastupanu osutama või toimumust aru saama, - karistatakse kuni kolmeaastase vangistusega. (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud noorema kui kaheksateistaastase isiku suhtes, - karistatakse kuni viieaastase vangistusega.

²⁰ § 268. **Ebaseadusliku tegevuse võimaldamine ja prostitutsiooni vahendamine** (1) Narkootiliste või psühhotroopsete ainete ebaseaduslikuks tarvitamiseks või ebaseaduslike hasartmängude korraldamiseks või prostitutsiooniks ruumi kasutada andmise eest, samuti prostitutsiooni vahendamise eest - karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega. (2) Kohus võib kohaldada käesolevas paragrahvis sätestatud süüteo eest lisakaristusena varalist karistust vastavalt käesoleva seadustiku §-s 53 sätestatule.

[RT I 2002, 56, 350 - jõust. 1. 09. 2002]

²¹ § 53. **Varaline karistus.** Mõistes isiku süüdi kuriteos ja karistades teda üle kolmeaastase või eluaegse vangistusega, võib kohus seaduses sätestatud juhtudel mõista lisakaristusena tasumiseks summa, mille suurus võib ulatuda süüdimõistetu kogu vara väärtuseni.

²² § 20. **Prostitutsiooni reklaam.** Prostitutsiooni reklaam on keelatud.

JOONIS. Prostitutsiooni ja naistega kauplemise arenguetapid Eestis.

Allikas: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut

II etapp: 1993 – 1996.

Hästi-organiseeritud seksitööstus. Plahvatuslikult kasvab prostituutide ja bordellide arv. Levivad pornograafia, seksiturism.

Kujuneb välja efektiivselt töötav vahendajate võrgustik: hotellid, sutenöörid, taksojuhid, meedia. Kuna prostituudina töötamise aeg on küllaltki lühike, vajab seksuaalteenuste turg jätkuvalt uusi teenindajaid. Sutenöörid külastavad regulaarselt Eesti äärealasid, kus vaestest oludest pärit noortele tüdrukutele maalitakse pilt paremast elust pealinnas. Rutiinsete värbamisvõtete hulka kuulub tüdruku ilu ülistamine ja kerge teenistuse pakkumine. Mõjutamisel on olulisel kohal roosilised tulevikuperspektiivid, mis tabavalt sõnastatud ühes populaarses laulus: “ma teen sinust staari ja näitleja”. Tähtis roll prostitutsiooni kui demokraatia loomuliku osa kinnistamisel tavakodaniku teadvusse on kinnimakstud meedial, kes tõttab kujundama lõbutüdrukule rahvateenri imidžit.

III etapp: 1998 – 2002.

Eestist saab prostitutsiooni ja naistekaubanduse eksport- ja transiitriik.

Eesti riik ja paraku ka Eesti allmaailm siseneb hoogsalt rahvusvahelisse koostöö võrgustikku. Rahvusvahelised sidemed võimaldavad vahendada naisi Eestist ja SRÜ riikidest teiste riikide seksitööstusesse. Seksitööstus toodab omanikele ja vahendajatele suuri kasumeid. Kuigi Eestis võetakse vastu pornograafiat reguleeriv seadus, ei tõkesta miski prostitutsiooni

tormilist levikut. Seadus, mis keelustab prostitutsiooni vahendamise ja prostitutsioonile kaasaaitamise (nagu ruumide rentimine), jääb pelgalt paberile. Eestis ei jõua kohtuliku lahendini ainsatki selle seaduse põhjal algatatud kriminaalasja. Oma tegevuse lõpetab Tallinna Politseiprefektuuri prostitutsiooniga võitlemise grupp. Tugevneb huvigruppide surve valitsusringkondadele prostitutsiooni legaliseerimiseks.

IV etapp: Lähiaastad.

Seksitööstusest saab Eestis juhtiv majandusharu, mis dikteerib ühiskonnale oma reeglid.

Eelkirjeldatud arengu loomulik jätk tundub olevat järgmine: prostitutsioon legaliseeritakse ja sellest kujuneb teiste majandus-harudega võrd-väärne bisnessuund Tallinnas jt suuremates linnades luuakse seksituristidele suunatud bordellirajoonid.

Alused riikliku strateegia väljatöötamiseks tõkestamaks prostitutsiooni ja naistega kaubitsemist.

Riikliku strateegia võimalik mudel:

1. Avalikkuse harimine ja teadlikkuse tõstmine prostitutsiooni ja naistega kauplemise olemusest ja tagajärgedest.
 - harivate infomaterjalide – buklettide, raamatute jms koostamine ja väljaandmine;
 - kampaania korraldamine, mis mõistab hukka prostitutsiooni kui naiste ja tüdrukute vastu suunatud vägivalla;
 - diskussiooni käivitamine meedias prostitutsiooni ohtlikkusest kogu Eesti ühiskonnale;
 - prostitutsiooni soosiva meedia (ajakirjandus, pornoväljaanded, internet) ekspertiis ja analüüs.
2. Politsei suutlikkuse tõstmine prostitutsiooni ja naistekaubanduse tõkestamiseks.
 - pideva koolitussüsteemi käivitamine ja eriettevalmistusega politseinike koolitamine;
 - juhiste ja tegevusprogrammide väljatöötamine politsei tegevuse efektiivistamiseks.
3. Riigiametnike ja spetsialistide koolitamine prostitutsioonist ja naistekaubandusest.
 - koolitusprogramm riigiametnikele, meedikutele, õpetajatele jt;
4. Seadusandluse täiendamine ja arendamine.
 - ekspertiis olemasolevale seadusandlusele, et selgitada, kui võrd on naistel-ohvritel juurdepääs kaitsele ja õigusabile;
 - uue seadusandluse väljatöötamine, mis hõlmaks kõiki naiste seksuaalsekspluateerimise vorme, eriti naistega kauplemist;
5. Kohtu- ja õigussüsteemi kohandamine.
 - kohtu- ja õigussüsteemi väljaarendamine, mis prostituutide ja naistekaubanduse ohvrite väärikut ja privaatsust ning tagaks neile ohutuse (spetsiaalkohtud, spetsialiseerunud süüdistajad, tunnistajakaitse programmid jms);
 - õigussüsteemis töötavate inimeste informeerimine ja koolitamine.
6. Institutsionaalse koostöövõrgustiku loomine prostituutide ja naistekaubanduse ohvrite abistamiseks.
 - ohvrite vajaduste (meditsiinilised, psühholoogilised, juriidilised jms) kaardistamine;
 - ühte tugivõrgustiku (turvakodud, usaldus- ja infotelefonid jms) loomine;
 - rehabiliteerimiskeskused prostituutidele ja naistekaubanduse ohvritele;
 - ohvriabi võrgustiku koolitamine;
 - spetsialistide koolitamine osalemiseks rahvusvahelises koostöövõrgustikus.

7. Uuringud ja monitooringud.

- statistilise infosüsteemi loomine ja arendamine, et omada ülevaadet prsotitutsiooni ja naistekaubanduse ulatusest ja vormidest (politsei, piirivalve, Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, välissaatkonnad, meditsiinasutused, turvakodud, varjupaigad, konsultatsioonipunktid, usaldustelefonid, AIDSi Ennetuskeskus jt)
- sotsioloogilise monitooringsüsteemi käivitamine uuringute korraldamiseks.

8. Riikliku strateegia tulemuste jälgimine ja hindamine.

- indikaatorite süsteemi väljatöötamine, mis võimaldab hinnata riikliku strateegia efektiivsust.